

ПУКОВНИК МИЛИВОЈЕ ПАЈОВИЋ, КОМАНДАНТ КОНТИНГЕНТА У ЦЕНТРАЛНОАФРИЧКОЈ РЕПУБЛИЦИ

Плави шлемови на „црном” континенту

Позив из департмана Уједињених нација (УН) за мировне операције за ангажовање у Централноафричкој Републици стигао је баш у време када је Србија, с пролећа прошле године, дочекивала прву ротацију из Либана. Шест месеци раније Војска Србије је извела стратегијски транспорт главне опреме чете, преко Средоземног мора до Бејрута, па даље до јужних либанских граница и зоне мисије UNIFIL. Зато су претпостављене старешине, на основу искуства, врло добро знале колики је изазов Африка – растојање ће бити дупло веће, јер од Београда до Бангије, главног града Централноафричке др-

жаве, ваздушном линијом има нешто више од 4.500 km. У захтеву је стајало да главне снаге нашег контингента треба да сачињава Војна болница нивоа II, која за разлику од амбуланте првог нивоа у свом саставу има хирурга, анестезиолога, ортопеда, стоматолога и друге специјалисте, чије активности и животне потребе треба да обезбеђује наша јединица за логистичку подршку. С јесени 2014. Центар за мировне операције, у сарадњи са Управом за војно здравство и Генералштабом, почео је избор људи и припрему индивидуалне и заједничке опреме за далеки пут.

О Крајем прошле године српски контингент упућен је у миси-

ју у Централноафричку Републику. Како су изгледали први дани српских плавих шлемова на „црном” континенту?

– Већ првог дана децембра командант Војне болнице пуковник др Никола Зећ, искусни мировњак из две мисије и потпуковник Бојан Бердон из Центра за мировне операције, са десетак људи пошли су у претходницу и, за непуних десетак дана, обезбедили услове за долазак главнине. Цео састав српског контингента обрео се у Бангију 11. децембра 2014. године у јутарњим сатима. На аеродрому М’Поко дочекали су нас оклопни транспортери и војници УН са шлемовима

Откад учествујемо у мисијама, ово је први контингент у којем Војска Србије има свога команданта овлашћеног да командује нашим снагама и који је под непосредном оперативном контролом руководства мисије. За разлику од Либана и Кипра, где се наше јединице налазе у саставима других контингената, у мисији MINUSCA командант контингента Војске Србије све активности и систем функционисања уређује самостално, на основу сопственог искуства, знања и командантске процене, а у складу са Меморандумом о разумевању, који је основни регулациони документ између Србије и УН.

и заштитном опремом. Грузијска чета растеривала је са аеродромске писте децу из оближњег избегличког кампа, како би авиони уопште могли да слете. Стотине људи, у ларми и жагору, мувало се око нашег конвоја, којим смо се, уз оружану пратњу габонског батаљона, пробијали кроз главну пијаци звану Combatants. Биће то касније најчешће изговарана реч када је у питању безбедност у Бангију, јер су све отмице припадника УН или радника међународних организација покушале или извршене баш на улицицама око пијаци. Пробијали смо се ка центру града, уморни од пута и помало зачуђени призорима које смо видели. Чини се да смо и ми били занимљиви становницима Бангија. Већина је само немо зурала у нас, а тек по неко мало одважнији добацио би нешто на санго језику војницима који су седели за митраљезима на возилима у пратњи. Гледале су нас очи мушкараца и жена помало у чуду, а помало у неверици, јер је у престоницу управо пристизао први и једини европски контингент – контингент белаца, међу којима и двадесет жена.

Били смо потребни мисији, јер је од нашег доласка зависила целина оперативних способности војног дела мисије, али и функционалне способности бројног цивилног особља УН. Ситуација је била ровита, напета и непредвидива. У октобру 2014, неколико месеци после крвавих обрачуна хришћанске милиције Антибалака и муслиманских формација Селека, обновљени су сукоби на градским улицама. Али овога пута Антибалаке су нападале припаднике УН. Напади су били масовни и енергични толико да је главни штаб MINUSCA био евакуисан. Насиље је трајало, а MINUSCA је имала тек нешто више од 1.500 нао-

ружаних лица и то на целом државном простору Централноафричке Републике, који је већа од територије Француске и Србије заједно. Сада MINUSCA има више од 10.000 цивилног и војног особља.

 Први сѐе срѐски официр на челу контингената у мултинационалној операцији. Колико је за вас шѐо била часѐи, а колико шѐерешѐи? Шѐа вам је био највећи изазов?

– Откад учествујемо у мисијама ово је први контингент у којем Војска Србије има свог команданта, овлашћеног да командује нашим снагама и који је под непосредном оперативном контролом руководства мисије. За разлику од Либана и Кипра, где се наше јединице налазе у саставима других контингената, у мисији MINUSCA командант контингента Војске Србије све активности и си-

стем функционисања уређује самостално, на основу сопственог искуства, знања и командантске процене, а у складу са Меморандумом о разумевању, који је основни регулациони документ између Србије и УН. Свака командна дужност у војсци, без обзира о којој се мисији ради, носи осећање части и одговорности, али и обавезу да се брзо и свеобухватно мисли, уз доношење сврсисходних и благовремених одлука. Када је мисија са вишегодишњим устаљеним трајањем све је прилично лако. Међутим, у мисији која се тек отвара, у земљи у којој је време стало седамдесетих година прошлог века, баш када су и почели сукоби, све је изазов. Приоритет нам је био да се осигурамо у месту и приликом кретања, обезбедимо воду и хране у складу са могућностима, како бисмо у што краћем року прионули на извршење мандата мисије. Првих дана није било ни воде ни струје. Храна се обезбеђивала делом из мисије, а делом са локалног тржишта, у мери у којој смо успевали да убедимо

РУШЕЊЕ БАРИЈЕРА

Највећи стручни изазови били су везани за пацијенте који су стизали у веома тешком стању, често и витално угрожени, којима је требало пружити адекватан третман у условима немогућности транспорта на виши ниво лечења, са врло ограниченим дијагностичким и терапијским могућностима. Требало је научити како да се код припадника црне расе препознају алергијске реакције на кожи, као и специфичности реаговања на примењену терапију. У почетку је постојала и блага уздржаност, а можда и неповерење према нама, нарочито од припадника батаљона из Африке (провера дијагноза и терапије наших лекара, савета преко својих лекара), да би, када је та баријера отклоњена, настала права најезда пацијената свих националности, раса, полова, функција и положаја (цивили, војници, полицајци, подофицири, официри, амбасадори...).

трговце из Либана и Камеруна, власнике највећих продавница, да пристану на плаћање преко рачуна. Иако је у собама било смештено по седам или осам особа, сви су са великим ентузијазмом, чврстом мотивисаношћу и дисциплином прионули на посао због ког смо се и дошли на „црни континент“.

О Формирање пољске болнице изискивало је одређено време. Колико вам је требало да успоставите поштинску операцију и ставите се на располагање мировњацима?

– Већ на самом почетку ангажовања, негде око Нове године, видело се каквом снагом располаже српски војни санитет. Иако су наши медицинари преузели болницу којој су недостајали апарати и лекови, лекарски тимови са хирургом потпуковником др Иваном Лековићем и ортопедом мајором др Сашом Младеновићем имали су пуне руке посла, јер су пацијенти са прострелним ранама од ватреног оружја већих калибара и повређени у саобраћајним несрећама почели да пристижу већ првог дана. Временом болница се пунила неопходним средствима. У том подухвату значајну подршку пружили су лекари француске болнице из мисије SANGARIS, која такође делује у Централноафричкој Републици и пружа асистенцију снагама УН. За две недеље српски лекари у потпуности су преузели болницу и отпочели са двадесетчетворочасовним радом. За то време логистика је водила своје битке око успостављања функција снабдевања и одржавања. Трешало је кучати на многа врата и послати писма

на многе адресе како би се контингенту обезбедило све што је неопходно за живот и рад у Африци. Паралелно с тим, било је потребно стално присуство на градилишту на ком је ницала нова база за нашу јединицу. Када је база у потпуности завршена и уселена, дали смо јој име „Морава“.

О Шта су вам биле највеће пошешкоће у раду?

– Од Дуале, најближе луке у Камеруну, па до Бангија конвој путује 70 дана. Снабдевање је врло сложено, а залихе се брзо троше. Са првим мраком дотур лекова и медицинског материјала ваздушним путем постаје немогућ, јер аеродром у главном граду ноћу није у функцији. Тако је основни проблем са којим смо се суочавали био и остао недостатак свих лекова и потрошног медицинског материјала. На почетку је недостајао и апарат за анестезију, зубарска опрема, опрема за радиолошки кабинет... Касније су апарати sukcesивно набављени, а ле-

кови и материјали пристизали су у малим, одвојеним количинама. УН настоје свакодневно да реше овај проблем. Од бројних варијанти, постоји и та да Србија обезбеди лекове и материјал уз надокнаду коју би УН исплаћивале.

О Лечили сте само особље мисије. Са каквим вршема повредите се највише суочавали?

– У мандату који нам је УН поверио на нашу болницу ослоњало се више од 5.000 људи. Већину припадника MINUSCA чинили су војници из десет афричких батаљона, који су носили животне навике, имунитет, али и болести карактеристичне за подручје Африке. Са тим, за наше лекаре, непознаницама тек се требало упознати. Ипак, пацијенти су брзо прешли пут од сумњичавости до потпуног поверења у наш медицински кадар, те се нашим лекарима након затишја, у првим данима у просеку дневно за помоћ обраћало око 60 пацијената. Према евиденцији пуковника др Угљеше Јовичића, кроз „Мораву“ је прошло више хиљада пацијената из 96 различитих држава. У свакодневном контакту са пацијентима били су и пуковник др Славољуб Сталетовић и потпуковник др Вељко Милић, лекари који су били спремни за болести и повреде које су у нашој земљи ретке или их нема (маларија, филиријазе, денга и ласа грознице, затим повреде мачетама и приручним експлозивним направама). Ипак, већ у првим данима ми-

ФРАКЦИЈЕ У СУКОБУ

Стопа криминала у ЦАР је изузетно висока, а најчешћи прекршаји су крађе и отмице људи за које се касније тражи откуп. Осим доминантних Селека и Антибалака, у дубини територије делују још и Народни фронт за препород Централне Африке, Патриотски покрет за обнову Централне Африке, Унија за Централну Африку, Демократски фронт народа Централне Африке, Уједињење и правда, Покрет централноафричких ослободилаца за правду, Унија републиканских снага, Фулани (Пеули) – номадски народ који живи на територијама држава централне и западне Африке, Божја војска отпора и Зарагуинас.

сије наш лекарски тим био је приморан да се ухвати у коштац са далеко тежим болестима и облицима него што су очекивали: тежи облици маларије (хеморагична, црномокраћна), мишја грозница, Mango Fly и многе друге болести. Током шестомесечне ротације наши врхунски лекари сусрели су се и са случајевима екстремно увећане слезине, цистицеркозе, гломерулонефритиса, са клиничким сликама какве ни они са тридесетогодишњим радним стажом нису имали прилике да виде у својој лекарској пракси.

Q Какав су утисак оставили наши медицинари на остале чланове мисије?

– У нашу базу „Морава“, у центру Бангија, свакодневно су свраћали припадници осталих контингента. Блиско смо сарађивали са припадницима хеликоптерске јединице Шри Ланке, инжењерима из Индонезије, штабним официрима из Бразила, Камеруна, Бурундија, Перуа и Габона. Сви они, као и многи други, високо цене стручност наших лекара, брзину реаговања и професионалну посвећеност при лечењу. Готово сви пацијенти који су свраћали распитивали су се о нашем војном здравству, те се добар глас о Србији и њеној војсци из срца Африке преносио у све делове света.

Q Каква је тренутна ситуација у Централноафричкој Рејублици?

– Иако је у Бангију тренутно мирно, безбедносна ситуација у земљи је нестабилна и врло сложена, па до сукоба може доћи сваког часа. Некадашње супротстављене стране, претежно муслиманска коалиција Селека и хришћанске милиције под називом Антибалака, распале су се на више фракција, од којих сада свака настоји да се укључи у транзициони процес и да на тај начин оствари своје политичке и војне циљеве. Те фракције настоје да контролишу одређени део територије ЦАР, на којој успостављају паралелне институције власти, убирају таксе и баве се организованим крими-

налом, те на тај начин обезбеђују себи финансијска средства. Охрабрује чињеница да су на недавно завршеном Банги форуму готово све веће фракције постигле договор са транзиционом владом да демобилишу своје борце, предају оружје и да се врате цивилном животу. Међутим, остаје да се види шта ће од тога заживети у пракси.

Q Како је било живети и радити на другом крају света, у сукобом захваћеној држави?

– Нама, којима је посао припрема и ангажовање јединица у мировним операцијама, мисија MINUSCA представљала је уобичајени задатак. Све почиње квалитетним извиђањем и проценом аспеката окружења у којем треба направити добру основицу за живот и рад, не губећи из вида да је приоритет безбедност. Имали смо среће да је пред нама тих дана био миран период. Ако не рачунамо једно пушчано зрно које је пробило кров и зарило се у зид собе, неколико покушаја отимања ствари из возила и два-

три месеца кретања под оружано пратњом, могло би се рећи да је у Бангију било мирно. Ипак, када се ујутро читају извештаји од претходне ноћи једноставно вам не буде свеједно. Неколико смртно страдалих особа, више рањавања, отмица, заплена крупног оружја, упада наоружаних банди из Судана, Чада или Камеруна, напади на припаднике УН, обрачуни између Селека и Балака редовна су свакодневица на улицама Централноафричке Републике.

Q Од првог дана сће у контакт са локалним становништвом. Да ли је и колико тешко схватити живот и културу становника ЦАР?

– Од првог дана у ЦАР били смо у контакту са локалним становништвом. На улицама смо од њих куповали свеж манго и ананас, допуне за мобилне телефоне и локалне цигарете. Десетак њих свакодневно је долазило у нашу базу као радници УН за спремање просторија и у чуварској

СТРУЧАН ТИМ

Највише припадника контингента чинио је кадар са Војномедицинске академије, док је мањи број лекара и медицинских техничара ангажован из састава Војне болнице Ниш, Центра војномедицинских установа Београд и Војномедицинског центра из Новог Сада. Осим медицинског особља, у мисију је био упућен и одређен број припадника Војске Србије са задатком логистичке подршке Војној болници.

РЕАЛНА ОПАСНОСТ

Привремени камп, који им је био додељен, док се њихов градио, налазио се само стотинак метара од кампа „Беал”, у којем су се налазили делови Селека који су остали у Бангију после великог погрома. Наоружани експлозивима и бомбама, били су у сталном протесту против транзиционе владе која им није додељивала новчану помоћ нити их је спајала са породицама које су избегле на север. Селаци су одредили представника који је отишао у владу по обећани новац. Он је, прича се, узео паре и нестао негде у Чаду. Селеке су остале у граду, као мањина, стално угрожена од већинских Балака. А само годину дана раније Селеке су имале власт у држави и свога председника Мишела Ђотодију.

служби. Успевали смо са њима да комуницирамо, али углавном на француском, додајући по коју реч на санго језику, коју смо негде у пролазу запамтили. Дугогодишње француско присуство и данас се осећа у многим сегментима живота. Већинско хришћанско становништво недељом је у црквама и катедралама, где са децом певају религиозне песме. Тешко је приметити било шта што говори о традицији и прошлости афричког народа. Чак и о Пигмејима, чија је велика насеобина још на територији ЦАР, нема никаквог трага.

Шта је, за ових шест месеци, оставило на вас најјачи утисак? Зашто?

– Људи. Мушкарци и жене. Сви су беспрекорно одевени, чисти и испеглани. Чак и мајке које децу носе у марамама на леђима ходају усправно и отмено. На лицима ових људи види се животни оптимизам и радост, али

у исто време и сета. Прво су се у дугој својој историји ослобађали робовласничких ланаца. Убанги река била је главна рута којом се из срца Африке, преко Конга, на галијама довлачило робље до луке „Ponte Noire”, на западној обали континента. Затим су били део Француске екваторијалне

Африке, да би након ослобођења од империјализма постали сведоци својеврсног државног перформанса са председником Бокасом који је одлучио да се крунише у цара. Од краја прошлог века живот ових људи обележиле су нетрпељивости и сукоби на верској основи. И управо у таквим околностима се рађају и стасавају нове генерације деце. Хране нема довољно, а могло би је бити у изобиљу. Земља је плодна, али да би дала плодове треба да се обрађује. Иако су речи „Unite”, „Dignite” и „Travail” – марљивост, пословност и прецизност – исписане свуда по зидовима кућа, реална ситуација у земљи не одаје утисак да су Централноафриканцима речи крилатице свето слово.

Кажу да су боје у Африци најлепше. Да ли је то тачно?

– До сада сам три пута био на „црном континенту” – у Либији, Џибутију и, сада, у ЦАР. Африка је црвена и жута, помало зелена и црна. Изнад је велико плаво небо, као и модри океани са свих страна. Једино су људи овде исти, они се роде црни, живе црни и умру црни. За разлику од нас, како каже стара домородачка песма, који се родимо ружичасти, живимо мање више као бели, а тек на крају поцрнимо. И ко онда кога треба да зове обојеним? ■

Мирјана КРСТОВИЋ
Снимео Миливоје ПАЈОВИЋ

